
Vuit fragments d'Anacreont

per Jordi Cornudella

D'entre els poetes grecs arcaics, Alceu, Safo i Anacreont són, per a nosaltres, els representants de la lírica monòdica, és a dir, de la poesia cantada per una veu sola, gairebé sempre en una ocasió convivial (en un *sympósion*). Però, a diferència dels poetes de Lesbos (segles VII-VI a.C.), de tradició edílica, la poesia d'Anacreont (572-485 a.C.) pertany a la tradició jònica, tant pel dialecte com pel metre de les seves estrofes, que m'he esforçat a reproduir en el ritme de les meves. Poeta cortesà, professional, Anacreont és precursor de la literatura tardana en el tractament de motius simpòtics, en l'ús de certes imatges i també en la manera de cloure un poema breu amb una expressió que n'altera el sentit aparent (la «punta» epigramàtica). Ja al segle II d.C. va aparèixer un gènere literari d'imitació, representat per aquelles *Anacreòntiques* amanerades i anodines que tant d'èxit van tenir en la poesia occidental a partir del 1554, i potser és per això que la transmissió papiràcia ha estat molt menys generosa amb l'autèntic Anacreont que amb Alceu o Safo: gairebé ens hem de conformar només amb les citacions ocasionals d'algun erudit que discuteix, per exemple, la proporció amb què es barrejaven el vi i l'aigua als *sympósia*. Amb els temes que segueixen entre claudàtors la versió de cada fragment he volgut resumir al lector el context d'aquestes citacions antigues; la referència que els acompanya remet a l'edició de Bruno Gentili, *Anacreon* (Roma 1958), que ha estat reproduïda aquí.

JORDI CORNUDELLA

ἽΩναξ, ὧ δαμάλης Ἔρωσ
καὶ Νύμφαι κυανώπιδες
πορφυρέη τ' Ἀφροδίτη
συμπαίζουσιν, ἐπιστρέφει δ'
ὑψηλὰς ὀρέων κορυφάς,
γουνουῦμαί σε, σὺ δ' εὐμενής·
ἔλθ' ἡμῖν, κεχαρισμένης δ'
εὐχολῆς ἐπακούειν.
Κλευβούλω δ' ἀγαθὸς γενεῦ
σύμβουλος, τὸν ἐμὸν δ' ἔρωτ',
ὧ Δεύυσε, δέχεσθαι.

Tu, Senyor, amb qui Eros fort
i les nimfes de foscos ulls
 i Afrodita purpúria
juguen sempre, i que vas voltant
per muntanyes de cims tan alts,
t'ho suplico, acudeix a mi
benvolent, a escoltar aquest prec
 que et pretén favorable.
Sigues per Cleobul un bon
conseller: fes que el meu amor,
 Dionís, vulgui rebre.

[*Súplica a Dionís*, fr. 14 Gen.]

ἄγε δὴ, φέρ' ἡμῖν, ὦ παῖ,
κελέβην, ὅπως ἄμυστιν
προπίω, τὰ μὲν δέκ' ἐγγέας
ὑδατος, τὰ πέντε δ' οἴνου
κυάθους, ὡς ἀνυβρίστως
ἀνά δηῦτε βασσαρήσω.

*

ἄγε δηῦτε μηκέτ' οὕτω
πατάγω τε κάλαλητῶ
Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνω
μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς
ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις

Vinga, noi, serveix la gerra,
que d'un glop l'envio tota:
fes la mescla de deu casses
d'aigua amb cinc de vi, perquè ara
pugui jo, una altra vegada,
sense excés donar-me a Bacos.

*

No hi tornem, au, va, deixem-ho!
Prou d'estrèpit i cridòria:
no hem de beure el vi a l'escita,
sinó fer glopades curtes
i entonar cançons alegres.

[*Qüestió de mesures*, fr. 33 Gen.]

Φέρ' ὕδωρ, φέρ' οἶνον, ὦ παῖ,
φέρε <δ' > ἀνθεμεῦντας ἡμῖν
στεφάνους, ἔνεικον, ὡς δὴ
πρὸς Ἑρωτα πυκταλίζω.

Corre, noi, va, porta l'aigua,
porta el vi i porta'ns garlandes
amb un tou de flors trenades,
que és amb Eros que boxeja.

[*Preparant la festa, fr. 38 Gen.*]

Πολιοὶ μὲν ἡμῖν ἤδη
κρόταφοι κάρη τε λευκόν,
χαρίεσσα δ' οὐκέτ' ἦβη
πάρα, γηράλαιοι δ' ὀδόντες·
γλυκεροῦ δ' οὐκέτι πολλός
βίτου χρόνος λέλειπται.
διὰ ταῦτ' ἀνασταλύζω
θαμὰ Τάρταρον δεδοικώς·
Ἄϊδεω γάρ ἐστι δεινός
μυχός, ἀργαλήη δ' ἐς αὐτόν
κάτοδος· καὶ γὰρ ἐτοῖμον
καταβάντι μὴ ἀναβῆναι.

Platejades tinc les temples,
el cap blanc, les dents tronades;
tan alegre, ja per sempre
m'ha deixat la juvenesa:
de la vida delitosa
no me'n queda gaire temps.
Per això, sovint, gemego
estremit de por del Tàrtar:
que és terrible el fons de l'Hades
i penosa la sendera
cap avall, i és indubtable
que qui hi baixa ja no munta.

[*La vellesa*, fr. 36 Gen.]

Πρὶν μὲν ἔχων βερβέριον, καλύμματ' ἔσφηκωμένα,
καὶ ξυλίνους ἀστραγάλους ἐν ὧσὶ καὶ ψιλὸν περὶ
 πλευρῆσιν <δέρριον> βοός,
νήπλυτον εἴλυμα κακῆς ἀσπίδος, ἀρτοπώλισιν
κάθελοπόρνοισιν ὀμιλέων ὁ πονηρὸς Ἀρτέμων,
 κίβδηλον εὐρίσκων βίον,
πολλὰ μὲν ἐν δουρὶ τιθεὶς αὐχένα, πολλὰ δ' ἐν τροχῶ,
πολλὰ δὲ νῶτον σκυτίνῃ μάλιστα θωμιχθεῖς, κόμην
 πώγωνά τ' ἐκτετιλμένος·
νῦν δ' ἐπιβαίνει σατινέων χρύσεια φορέων καθέρματα
παῖς Κύρκης καὶ σκιαδίσκην ἑλεφαντίνην φορέει
 γυναίξιν αὐτως

Ell que abans duia un casquet —un mal parrac estret del mig—,
trossos de fusta penjats a les orelles, i una pell
de bou, gastada, entorn del cos
—folro ronyós d'un escut miserable—, bon company
de maricons i forneres, el pobre d'Artemó,
forçat a ser un lladregot,
que a la picota i la roda posà sovint el coll
i li encetaren l'esquena els fuets, i fins li van
rapar la barba i els cabells,
ara en carrossa va i ve pertot, amb arracades d'or
i una ombrelleta de vori, aquest fill de Cica, tal
com fan les dones...

[*De la misèria a la mollicie*, fr. 82 Gen.]

Πῶλε Θρηκίη, τί δὴ με λοξὸν ὄμμασι βλέπουσα
νηλεῶς φεύγεις, δοκέεις δέ μ' οὐδὲν εἶδέναι σοφόν :

ἴσθι τοι, καλῶς μὲν ἂν τοι τὸν χαλινὸν ἐμβάλοιμι,
ἡνίας δ' ἔχων στρέφοιμί <σ' > ἀμφὶ τέρματα δρόμου.

νῦν δὲ λειμῶνάς τε βόσκειαι κοῦφά τε σκιρτῶσα παίζεις·
δεξιὸν γὰρ ἵπποπείρην οὐκ ἔχεις ἐπεμβάτην.

Ah, cruel poltrella tràcia,
¿per què em mires tan esquiva
i em defuges, i fas cara
de pensar que no en sé gens?
Sàpigues que et posaria
ferm el mos, i que, amb les brides,
a les metes de la cursa
et sabria fer girar!
Si pels prats ara pastures,
saltés i jugues, lleugera,
és perquè un expert en eugues
no et cavalca, bon genet.

[A una hetera arrogant, fr. 78 Gen.]

ὦ παῖ παρθένιον βλέπων,
δίζημαί σε, σὺ δ' οὐ κλύεις
οὐκ εἰδὼς ὅτι τῆς ἐμῆς
ψυχῆς ἠνιοχεύεις.

Nen amb ulls de noieta, vaig
rere teu, però no em fas cas:
no t'adones que del meu cor
ets qui porta les regnes.

[*Per la bellesa d'un nen, fr. 15 Gen.*]

Σφαίρη δηῦτέ με πορφυρέη
βάλλων χρυσοκόμης Ἔρωσ
νήνι ποικιλοσαμβάλῳ
 συμπαίζειν προκαλεῖται.
ἧ δ', ἔστιν γὰρ ἀπ' εὐκτίτου
Λέσβου, τὴν μὲν ἐμὴν κόμην,
λευκὴ γάρ, καταμέμφεται,
 πρὸς δ' ἄλλην τινὰ χάσκει.

Eros ros m'ha llançat de nou
la pilota purpurescent:
amb la noia del bell calçat
em proposa que jugui.
Ella és lèsbia, i rebutjant
l'ampla mata dels meus cabells
—blanca ja—, cap a una altra es gira
amb els llavis desclosos.

[*La noia de Lesbos*,* fr. 13 Gen.]

* El fet que la noia sigui de Lesbos és determinant per comprendre la punta d'aquest poema, l'ambigüitat de l'expressió «una altra». En el grec, com en el català, pot referir-se a dues coses:

a) «una altra noia»: és gramaticalment poc defensable, i té en contra el fet que, a l'antiguitat, l'homosexualitat femenina no era identificada amb les dones de Lesbos; però té a favor el fet que Ateneu, el transmissor de les dues estrofes, hi anteposa la notícia següent: «Camaleó, a *Sobre Safo*, sosté que hi ha qui diu que Anacreont va fer per ella aquest poema» (i és clar que les relacions homoeròtiques de Safo eren conegudes per la seva poesia).

b) «una altra mata de cabells»: per oposició, uns cabells que encara no s'han tornat blancs. Pot tractar-se, doncs, o bé d'un jove, alludit, com el poeta vell, sinecdòquicament pels cabells, o bé d'uns que no són els del cap, és a dir, els pèls del pubis (del mateix poeta o d'un altre comensal). Aquesta última possibilitat té al seu favor el fet que els personatges de Lesbos solen ser, a la comèdia, d'una gran llibertat sexual (i, secundàriament, que el verb *lesbiázēin* s'hi usa en el sentit de «practicar la fel·lació», per on s'explicaria l'ús, aquí, del verb *chúskein* «tenir la boca oberta»).

Si no fos que tantes discussions recents d'aquest poema ho obliden sistemàticament, no caldria dir que no és pas en cap obscenitat unívoca, sinó precisament en l'equívoc, on rau la gràcia típica de la conclusió d'aquest i d'altres poemes d'Anacreont, com el de les ps. 62-63.